

ΜΕ ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ

Τι πλούσια ποῦ ἦταν ἀλήθεια ἢ φετεινὴ Θεατρικὴ περίοδος ἔστ' Ἀθήνας. Οἱ Θεατρικοὶ μας συγγραφεῖς, ὕστερα ποῦ ὡς τὰ τώρα μετρούτανε ἔστ' ἀχτυλά, ξεφτυρώσανε φέτος σάν τὰ μανιτάρια· ὡς καὶ τὰ βυζασταρούδια ἀκόμα ζητούσανε χαρτὶ καὶ πένα γιὰ νὰ γράψουνε δράματα.

Ἔστ' εἴμαστ' ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες· γι' αὐτὸ κι' ὄλο πίσω μένουμε. Στέρνουμε τὴν τύφλα γιὰ χρόνια ὀλό-

κληρα ἔστ' οσκοτάδι καὶ μόλις μᾶς φέρει κανένας πρὸς τὸ φῶς καὶ μᾶς ἀνοίξει λίγο τὰ μάτια ζητᾶμε νὰ μπάσουμε μὲ μιᾶς ὄλον τὸν ἥλιο μέσα μας καὶ τυφλονόμαστε.

Θριάμβευσεν ὁ Μελάς, ἓνας ἀληθινὸς ποιητῆς, πέρισυ μὲ τὸ «Γυιὸ τοῦ ἠσκιου», καὶ δὲν ἔμεινεν ἄνθρωπος ποῦ νὰ ξέρη λίγη γραφὴ κι' ἀνάγνωσι καὶ νὰ μὴν ἐπεχειρήσῃ νὰ γράψῃ δράμα.

Ὅλοι πρόσεξαν ἔστ' ἡ δόξα· κανένας καὶ ἔστ' ἡ φύσι του. Εἶχαν τὸ δημιουργικὸ, τὸ ποιητικὸ χάρισμα μέσα τους, δὲν τῶχαν...ἀδιαφόρησαν. Εἶχαν ἀρκετὴ δόσι θράσους καὶ σαρλατανισμοῦ πάνω τους καὶ τοὺς ἀρκοῦσε.

Καὶ γράψανε δράματα καὶ διέπραξαν ἐπιθεωρήσεις καὶ παρῶδησαν ὡς καὶ ὀπερέττες τώρα τελευταία.

Κ' ὕστερ' ἀπ' ὄλ' αὐτὰ τι κέρδισαν; Οἱ ἐπιτήδευτοι λίγα ποσοστὰ κ' οἱ πολλοὶ τὸν ἐγωϊσμὸ πῶς εἶνε κι' αὐτοὶ δραματικοὶ συγγραφεῖς!

Τὰ μόνα ἔργα ποῦ μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς πῶς ἄξιζαν κάτι κ' εἶχαν κάποια ζωὴ μέσα τους εἶνε: ἢ «Μαρία Πενταγιώτισσα» τοῦ Παύλου Νιρβάνα, ἢ «Χειραφετημένη» τοῦ δικοῦ μας Χρ. Παπαζαφειροπούλου, οἱ «Πετροχάρηδες» τοῦ Χαρολῆ, ἢ «Φωτεινὴ Σάντρη» τοῦ Ξενοπούλου, τὰ «Τρία φιλιὰ» τοῦ Χρηστομάνου καὶ τὸ πρῶτον πρωτότυπο καὶ δυνατὸ τὸ «Κόκκινο πονκάμισο» τοῦ ἐκ γενετῆς ποιητοῦ κι' ὄχι τῆς μιμήσεως καὶ τῆς τέχνης Σπύρου Μελά.

Τῶρ' ἄν βρέθησαν καὶ μερικοὶ ποῦ τὰ κατέκριναν δὲ σημαίνει τίποτε· ἀπ' ἐναντίας τὰ ὑψώνει.

Σ' ἓναν τόπο, ποῦ ξέχωρη κριτικὴ δὲν ὑπάρχει, παρὰ οἱ ἴδιοι ποῦ γράφουν καὶ κρίνουν, ἀνεπιρέαστην κριτικὴ δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ κανένας.

Ἔστ' ὕστερα δὲν πρέπει καὶ νὰ ξεχνᾶμε, πῶς τοῦ πεθαιμένου δὲ ζητοῦν ποτὲ τὸ θάνατο, οὔτε κι' ἐνὸς χαλάσματος ἐπιχειροῦν τὸ γκρέμισμα.

Γιὰ νὰ θελήσουνε νὰ τὰ ὑποβιάσουν ἔστ' ἡ κοινὴν ἐκτίμησι, θὰ πῆ πῶς εἶχαν κάτι τὸ ἐξαιρετικὸ μέσα τους, θὰ πῆ πῶς στέκονταν κάπως ψηλότερα.

Τὴν ὑπόθεσι τῶν τεσσάρων πρώτων ἔργων εἶδαν οἱ ἀναγνώστες μας στὸ παρὸν καθὼς καὶ ἔστ' ἡ προηγούμενα φυλλάδια. Ἄς ἔλθουμε τώρα ἔστ' ἡ δύο τελευταία.

Τὰ «Τρία φιλιὰ» τοῦ Χρηστομάνου εἶν' ἓνα ποιητικώτατο καὶ πολὺ λεπτὸ—σάν καὶ τὴν καλαισθησίαν τοῦ συγγραφέως τῶν—ψυχολογικὸ ἔργο.

Δυὸ φιλενάδες, ἢ Δόρα κ' ἢ Λιάνα, μικρὲς ἀκόμα, μαθήτριες τοῦ παρθεναγωγείου μὲ κοντὰ φουστανάκια, ἀγαποῦν κ' ἢ δυὸ μαζὺν κάποιο νέο, Φαίδων τ' ὄνομα, τῆς Σχολῆς τῶν Εὐελπίδων. Ἡ μιὰ τὸν ἀγαπᾷ γιὰ τὰ χαρίσματά του, ἢ ἄλλη κατὰ συμπάθειαν γιὰ τὸν ἀγαπᾷ κ' ἢ φιλενάδα τῆς.

Ἦλθεν ἐποχὴ ποῦ οἱ δυὸ ἐρωτευμένοι, ὁ Φαίδων κ' ἢ Δόρα στεφανώθηκαν. Δὲν πέρασ' ὁμως πολὺς καιρὸς κι' ὁ Φαίδων ἄρχισε ν' ἀγαπᾷ τὴ Λιάνα.

Ἡ Δόρα τὸ ἀντιλαμβάνεται καὶ τρελλὴ ἀπὸ τὴ

ζούλια τῆς μιὰ μέρα, τὴν ὥρα ποῦ ὁ Φαίδων κ' ἢ Λιάνα βρισκόντανε ἔστ' ἡ σάλα τοῦ σπιτιοῦ τῆς ἀγκαλιασμένοι, χωρὶς νὰ τοὺς φανερώσῃ τίποτες πηγαίνει στὸ διπλάνο δωμάτιο καὶ σκοτόνεται μὲ τὸ πιστόλι, ἀφίνοντάς τοὺς ἀνεξήγητῃ τὴν αἰτία τοῦ σκοτωμοῦ τῆς, ἔτσι γιὰ νὰ βασανίζονται διπλά.

Ὅλοκληρὸ τὸ ἔργο εἶν' ἓνα τραγουδι...κι' ἀπὸ κεῖνα τὰ τραγούδια, ποῦ μονάχα ἓνας βαθειὰ αἰσθαντικὸς καὶ γλυκόλαλος σάν καὶ τὸ Χρηστομάνο, ξέρεῖ νὰ τραγουδᾷ.

«**Τὸ Κόκκινο πονκάμισο**» τοῦ Σπύρου Μελά, εἶν' ἓνα ἔργο ρεαλιστικὸ.

Ὁ Σταῦρος, φτωχὸς ἐργάτης, ὕστερα ποῦταν ἀρραβωνιασμένος μὲ κάποια Ἀγνούλα, γορῖζει τὸν ἀρραβῶνα πίσω καὶ νυμφεύεται τὴν Τριανταφυλλιά, μιὰν ὀμορφη κοπέλλα ποῦ τὸν εἶχε ξετρελλάνῃ μὲ τὰ τσακίσματά τῆς.

Ἡ Τριανταφυλλιά, παιγνιδιάρικα σάν πάντα, ὕστερ' ἀπὸ λίγον καιρὸ βαρβαρισμένη ἀπὸ τὴ φρόνιμη συζυγικὴ ζωὴ, παραδίνεται σύσσωμη ἔστ' ἡ λεβεντογιὸ τὸν Ἀχιλλέα, ποῦ φόραγε καὶ τοῦ πήγαινε τόσο καλὰ τὸ κόκκινο πονκάμισο.

Ὁ Σταῦρος τὸ πήρε εἶδησι καὶ μιὰ μέρα γιὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν τιμὴν τοῦ σκοτόνει τὸν Ἀχιλλέα μέσα σὲ μιὰ ταβέρνα. Σκοτόνοντάς τὸν ὁμως πήρε κι' αὐτὸς μιὰ μαχαίριὰ ἔστ' ἡ στήθια, ἀπὸ τὴν ὀποία καὶ πέθανε κατὰκλειστος ἔστ' ἡ δωμάτιό του, μὲ μόνον παραστάτη τὸ φάντασμα τῆς πρώτης του ἀρραβωνιαστικιάς.

Γιὰ τὸ Σπύρο Μελά καὶ τὸ ἔργον τοῦ ὁ κ. Ξενοπούλος ἔγραψε μιὰ πολὺ ἐνθουσιαστικὴ κριτικὴ ἔστ' ἡ «Παναθήναια» ἔτος Η'. τεύχος 191-192. Μέσα ἔστ' αὐτὴ κοντὰ σὲ ἄλλα πολλὰ λέγει.

«Ὁ κ. Μελάς εἶνε ποιητῆς. Μέσ' ἀπὸ κάθε ἡρώα του περνᾷ ὁ ἴδιος. Δὲν τὸν μεταμορφώνει μέχρι τοῦ ἀγνωρίστου, ἀλλὰ τὸν ἐξιδανικεύει. Διὰ μιᾶς μυστηριώδους συγχωνεύσεως, τὰ δύο πνεύματα συνεννοῦνται, αἱ δύο ποιήσεις γίνονται μιὰ.

« Εἰς τὸ ἔργον τοῦ κ. Μελά, ἡ σκέψις, ἡ ἔκφρασις, ὁ τρόπος κάθε ἀντιδράσεως, ἡ φιλοσοφία, ἡ χαριτολογία, ἡ σάτυρα, ὅλα εἶνε λαϊκά.

« Μέγας ποιητῆς ὁ λαὸς μας. Καὶ ὁ κ. Μελάς μεγαλύνεται μαζί του ».

ΣΤΟΝ τελευταῖο « Νουμά » ποῦ λάβαμε ἀριθ. 313 ὁ κ. Ψυχάρης μᾶς παρουσιάζεται ἄξαφνα, ἄξαφνα καὶ στιχουργός.

Ἐνα του τραγοῦδι « Πέρα Πέρα » ἀφιερωμένο στὸ Μανώλη Καλομοίρη, δὲ μποροῦν παρὰ νὰ τὸ ζηλέψουν κ' οἱ καλλίτεροι ποιηταί μας.

Σᾶς μεταφέρουμε μερικά κομμάτια, ἔτσι γιὰ νὰ δῆτε πῶς ἔχουμε δίκιο.

*Παῖδι, θ' ἀνέβουμε ἀψηλά. Θὰ πᾶμε ὅπου δὲ φτάνει
Τοῦ ἡλίου μας τὸ φῶς.*

Ἐκεῖ θὰ καταλάβουμε - 'στὸ Ἄπειραντο!

Τι πρᾶμα εἶνε ἡ γίς

Μῆας δόσης γλώμμαμα,

Στράψιμο μῆας ἀβγῆς.

Τὰ πάθη μας ποῦνε βοννά, θ' ἀποχαμηλοθοῦνε

Τὸ μάτι τὸ εἰρηρικό, θάμα τῆς καλοσύνης,

Σὲ ὅσα οἱ ἀθροῦποι μας μισοῦνε ἢ ποθοῦνε,

Θὰ ρίξῃ τὴν ἀντιφεγγιὰ τῆς Ἀπειραντοσύνης.

Στοῦ « Νουμά » τὰ φύλλα ἀριθ. 312 καὶ ἐξῆς δημοσιεύεται αὐτὲς τὶς μέρες καὶ μιὰ περισπούδαστος μελέτη τοῦ κ. Κωστή Παλαμά « Βιβλία γιὰ τὰ παιδιά ». Τὴ συνιστοῦμε ἰδιαίτερος σὲ ὅλους ὅσοι ἔχουν κάποιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μόρφωσι τῶν παιδιῶν μας καὶ τὴν πρόοδο τοῦ ἔθνους μας ὁλοκλήρου. Μέσα 'ς αὐτὴ τὴ μελέτη ὁ κ. Παλαμάς λέγει καὶ κάμποσα βαρειά γιὰ ἐκεῖνους ποῦ τραβοῦν τὸ μεσιανὸ δρόμο 'στὴ γλώσσα' τοὺς ἀποκαλεῖ ντιλεττάντηδες, λιμοκοντόρους τῆς πέννας, ἀνθρώπους ποῦ πᾶνουν τὸ τσαπὶ μὲ χέρια γαντοφορεμένα καὶ τόσα ἄλλα.

Σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἂς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ σεβαστὸς Ποιητῆς μ' ὅλη τὴν ἐκτίμησι ποῦ τοῦ τρέφουμε νᾶχουμε διαφορετικὴ γνώμη.

Εἰν' ἀλήθεια πῶς δὲ θὰ ἐπιβάλονταν ἡ Ἰδέα ἂν δὲν ὑπῆρχαν ἄφοβοι πολεμισταὶ σάν τὸν Ψυχάρη καὶ Λόγου του μὲ φανατισμὸ σάν καὶ τοῦ Πάλλη κ' ἡρωϊσμὸ σάν καὶ τοῦ Ἐφταλιώτη, ἀλλὰ καὶ δὲ θὰ ξαπλώνονταν σὰ δὲ βοηθοῦσαν τὸν ἀγῶνα καὶ ντιλεττάντηδες σάν τὸν Ξενοπούλο καὶ γαντοφορεμένοι σάν τὸ Νιρβάνα.

Οὔτε οἱ πρῶτοι χωρὶς τοὺς δευτέρους θᾶφερναν ἀποτέλεσμα, οὔτε κ' οἱ δεῦτεροι χωρὶς τοὺς πρώτους.

Κ' οἱ ὑποχωρητικοὶ κ' οἱ ἀνένδοτοι ἦταν ἀνάγκη νὰ συνυπάρχουν γιὰ νὰ κατορθωθῇ αὐτὸ ποῦ κατορθώθηκε σήμερα νὰ πάρῃ ἡ γλώσσα μας τὴ νέα της αὐτὴ μορφή.

Τὸ πολὺ τὸ φῶς, σάν πέση μονομιᾶς 'ς ἀσθενικά κ' ἀσνήθιστα μάτια τυφλόνει. Ἀνάγκη νὰ δοθῇ λίγο λίγο.

Ἔτσι κ' ἡ ἰδέα. Ὁ λαὸς δὲν ἦταν οὔτε κ' εἰν' ἀκόμα παρασκευασμένος γιὰ τὶς νέες αὐτὲς θεωρίες' κ' εἶχεν ἀνάγκη ἀπὸ κάποια προδιάθεσι.

Κ' ἡ προδιάθεσις δὲ μπορούσε νὰ γίνῃ ἀλλέως παρὰ μὲ τὴ συγκατάβασι καὶ τὴ μερικὴν ὑποχώρησι, ὡς ποῦ νὰ συνηθίσῃ καὶ ἔλθῃ στὸ σημεῖο ποῦ νὰ μὴν ξέρῃ ἂν εἶχε ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς μέσα του αὐτὲς τὶς νέες ἰδέες ἢ τοῦ τέος ὑπέβαλαν οἱ γύρω του.

Ὁ ντιλετταντισμὸς ἦταν ἀναγκαῖος.

ΕΦΕΤΟΣ πρώτη—πρώτη μᾶς ἐπισκέπτεται ἡ Σάρα Μπερνάρ. Κάμνει τὴν τελευταία τῆς καλλιτεχνικῆς περιόδου ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Τὴν ἀναμένομεν ἀναπολοῦντες παλαιῶς τῆς θριάμβους.

Ἀργότερα θὰ μᾶς ἔλθουν καὶ οἱ δικές μας. Ἴσως ἡ Νίκα, ἴσως ἡ Κυβέλη, ἴσως ἡ Κοτοπούλη. Ἴσως. Γιατί ἴσως; Ἐάν καὶ ἀπὸ μᾶς ἐδῶ καὶ ἀπὸ τοὺς θιάσους κατεβάλλετο ἡ ἐνέργεια ἐκεῖνη ποῦ κάμνει τοὺς ξένους καὶ ἐπιτυχαίνουν, πιστεύομε πῶς δὲν θὰ ἔμενε κανεὶς παραπονεμένος. Ἀλλὰ ἂς ἐλπίσομε φέτος τοῦλάχιστο πῶς θὰ δοῦμε μαζί μὲ τᾶλλα ἐπιτυχημένα πρωτότυπα καὶ τὴν « Χειρᾶφετημένην »

τοῦ δικοῦ μας Χρ. Παπαζαφειροπούλου καὶ ἴσως καὶ μερικά ἔργα ἀπὸ τὰ πιὸ σημαντικά ποῦ πρέπει νὰ παίζονται, μὰ ποῦ γιὰ νὰ σταθοῦν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὰ ὑποστηρίξουν ἐκεῖνοι ποῦ ξέρουν νὰ τάκούσουν. Κάτι μᾶς λέει πῶς αὐτοὶ δὲν εἶνε λίγοι γύρω μας. Κι' ἐλπίζομε νὰ τοὺς βροῦμε.